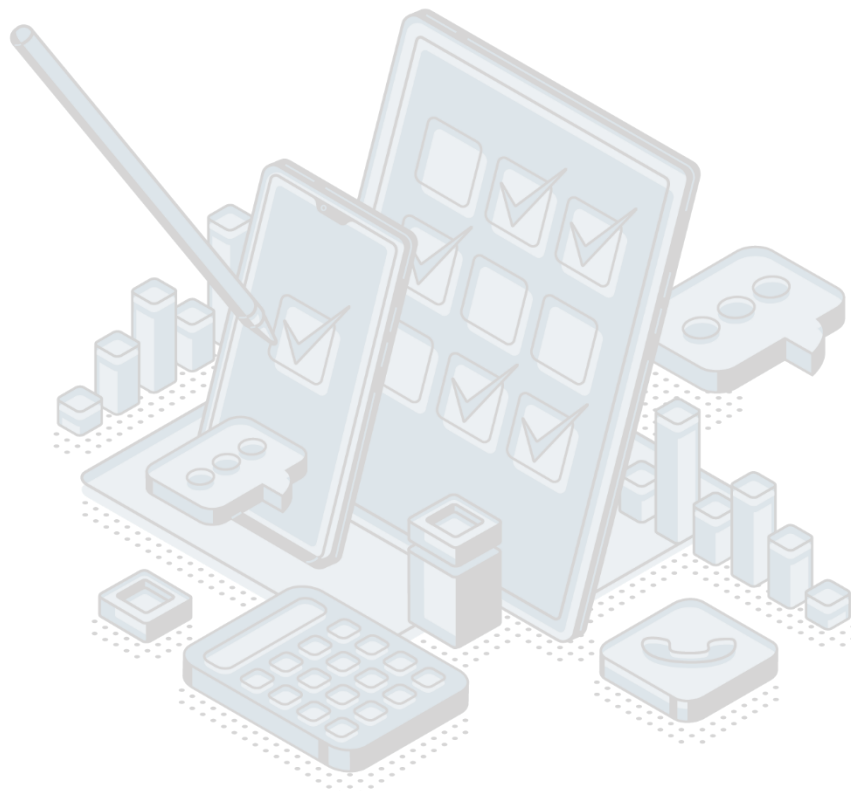

IZVJEŠTAJ O KVALITETU

2021

Kvartalni bruto domaći proizvod

Odgovorno lice: Dijana Ristović i Snežana Bogojević

Naziv odsjeka: Odsjek statistike kvartalnih nacionalnih računa

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju	3
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja	3
1.2 Pravni osnov	3
1.3 Statističke jedinice	4
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja.....	4
1.4.1 Sektori	4
1.4.2 Statistička populacija	4
1.5 Referentna geografska oblast	5
1.6 Koncepti i definicije	5
1.7 Klasifikacije	6
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka	6
1.9 Dinamika objavljivanja podataka.....	6
1.10 Metodologija.....	7
1.11 Bazni period	7
1.12 Jedinica mjere	7
1.13 Izvor podataka	7
1.14 Metod prikupljanja podataka	7
2. Relevantnost - Korisnici podataka.....	7
2.1 Potrebe korisnika	7
2.2 Zadovoljstvo korisnika	8
3. Tačnost i pouzdanost	8
3.1 Tačnost - Opšta ocjena	8
3.2 Uzoračka greška.....	8
3.3 Neuzoračka greška	8
3.4 Sezonska prilagođavanja	8
3.5 Revizija podataka	8
3.5.1 Politika revizije podataka	8
3.5.2 Praksa revizije podataka	9
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka.....	9
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka	9
4.1 Pravovremenost	9
Vremenski jaz objave preliminarnih podataka	9
Vremenski jaz objave konačnih podataka	9
4.2 Tačnost objave podataka.....	9
5. Dostupnost i jasnoća	9
5.1 Kalendar objave podataka	9
5.2 Pristup Kalendaru objave podataka	10
5.3 Saopštenja.....	10
5.4 Publikacije	10
5.5 Online baza podataka	10
5.6 Dostupnost mikro podacima.....	10
5.7 Popunjenost metadata	10
6. Uporedivost	11
6.1 Prostorna uporedivost	11
6.2 Vremenska uporedivost.....	11
Indikator za uporedivost u vremenu	11

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Cilj kvartalnog obračuna bruto domaćeg proizvoda po proizvodnoj i potrošnoj metodi je dobijanje osnovnog makro-ekonomskog agregata u sistemu nacionalnih računa. Primjenom ovih metoda obračuna sagledava se uspostavljanje osnovne relacije na kojoj se baziraju nacionalni računi, a to je, da ukupna vrijednost raspoloživih dobara i usluga (ponuda) mora biti jednaka ukupnoj vrijednosti utrošenih dobara i usluga (upotreba) u posmatranom periodu na nivou ukupne ekonomije.

Svrha kvartalnog obračuna Bruto domaćeg proizvoda (QBDP) je praćenje kratkoročne dinamike ekonomskih aktivnosti, odnosno prezentacija opšte slike tekućeg ekonomskog kretanja u kvartalnoj dinamici. Na taj način obezbjeđuje se redovnija slika stanja u privredi, detaljnije informacije, kako finansijske tako i nefinansijske ekonomske aktivnosti. Obračun QBDP se sprovodi po proizvodnoj i potrošnoj metodi.

Kvartalni nacionalni računi sastavljeni su iz niza makroekonomskih pokazatelja, koji pružaju sveobuhvatnu sliku ekonomske situacije i služe kao osnova za ekonomsku analizu, predviđanje i donošenje odluka. Glavni agregat nacionalnih računa je bruto domaći proizvod. Metodologija koja se koristi u skladu je sa sistemom nacionalnih računa (SNA 2008) i evropskim sistemom nacionalnih računa (ESA 2010). Obračun BDP-a uključuje sve aktivnosti unutar proizvodno definisanih metodologija SNA 2008 i ESA 2010 i pokriva cijelu teritoriju Crne Gore.

Kvartalni bruto domaći proizvod po proizvodnoj metodi izračunava se kao zbir dodatih vrijednosti svih rezidentnih institucionalnih jedinica.

Kvartalni bruto domaći proizvod po potrošnoj metodi izračunava se kao zbir potrošnje domaćinstava, državne potrošnje, bruto investicija u osnovna sredstva, promjena u zalihama i salda izvoza i uvoza roba i usluga. Rezultati obračuna vrednuju se u tekućim cijenama i stalnim cijenama (cijenama prethodne godine i u prosječnim cijenama 2010.godine). Desezoniranje podataka je izvršeno korišćenjem softvera JDemetra, uz primjenu algoritma X-13ARIMA-SEATS. U opštoj specifikaciji izvršeno je kalendarsko prilagođavanje i broj radnih dana. Primijenjen je direktni pristup u desezoniranju koji podrazumijeva da se sve vremenske serije (uključujući agregate) desezoniraju pojedinačno. Nakon desezoniranja dobijaju se rezultati za svaku seriju i agregat pojedinačno pri čemu je suma komponenti različita od agregata.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (Sl.list Crne Gore br. 18/12) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Upravi za statistiku pravno ovlašćenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koji su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Uprava za statistiku je potpisala više memoranduma o saradnji sa imaoocima administrativnih podataka.

Nacionalni računi se sastavljaju u skladu sa Evropskim sistemom računa (ESA 2010) koji je objavljen u Službenom listu Evropske Komisije kao Aneks A Regulative (EU) br. 549/2013. Program za transmisiju podataka ESA 2010 obuhvaćen je Aneksom B.

ESA 2010 ima oblik Regulative i sadrži:

- ✚ metodologiju (Aneks A) o zajedničkim standardima, definicijama, klasifikacijama i računovodstvenim pravilima koja će se koristiti za sastavljanje računa i tabela u uporedivim osnovama;
- ✚ program transmisije podataka (Aneks B) kojim se određuju vremenska ograničenja po kojima države članice dostavljaju Eurostatu račune i tabele;
- ✚ Nekoliko odvojenih akata, često u vezi sa klasifikacijama kao što su: NACE Rev.2, CPA 2014, COFOG, COICOP, NUTS 2013.

Na sajtu Eurostat-a može se naći više pravnih akata relevantnih za statistiku nacionalnih računa u sekciji „Nacionalni računi“, link: [Legislation](#)

Uprava za statistiku prilikom pripreme i definisanja Godišnjeg plana pridržava se statističkih zahtjeva definisanih u Statističkom kompendijumu Evropske Komisije (link: [Compendium](#)).

1.3 Statističke jedinice

Statističke jedinice su sve ekonomske jedinice, pravna i fizička lica i domaćinstva, unutar definisanih granica proizvodnje u okviru metodologija Sistem nacionalnih računa SNA 2008 i Evropski sistem računa ESA 2010.

Shodno međunarodnoj metodologiji ESA 2010, u nacionalnim računima koriste se dve vrste jedinica i dva odgovarajuća načina posmatranja ekonomije: (a) institucionalna jedinica; (b) lokalna jedinica po vrsti djelatnosti (lokalni KAU). Prva vrsta se koristi za opisivanje prihoda, rashoda i finansijskih tokova, kao i za bilanse stanja. Druga vrsta jedinica se koristi za opis proizvodnih procesa kao i za input-auput analizu.

Institucionalna jedinica je privredni subjekt koji karakteriše autonomija donošenja odluka u obavljanju svoje glavne funkcije. Smatra se da rezidentna jedinica konstituise institucionalnu jedinicu na ekonomskoj teritoriji na kojoj ima svoj centar od pretežnog ekonomskog interesa ako ima autonomiju donošenja odluka i ili ima kompletan niz računa ili je u stanju da sastavi kompletan niz računa.

Lokalni KAU grupiše sve djelove institucionalne jedinice u svom kapacitetu kao proizvođača koji se nalaze na jednoj lokaciji ili na blisko lociranim lokacijama, i koji doprinose performansama aktivnosti na nivou djelatnosti (četiri cifre) NACE Rev. 2.

Institucionalna jedinica sastoji se od jednog ili više lokalnih KAU; lokalni KAU pripada jednoj i samo jednoj institucionalnoj jedinici.

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Obuhvaćeni su svi sektori Klasifikacije djelatnosti KD 2010 osim sektora U: Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela.

Nacionalni računi opisuju ukupnu ekonomiju neke zemlje. Sve jedinice koje imaju svoj centar od pretežnog ekonomskog interesa za ekonomsku teritoriju te zemlje su obuhvaćene.

Pored toga, nacionalni računi opisuju ekonomiju i prema nekoliko drugih vrsta agregiranja i dezagregiranja. Dva najvažnija nivoa dezagregiranja su prema institucionalnim sektorima i prema djelatnostima NACE Rev. 2. Za svaku od stavki detalja zahtijevana je iscrpnost obračuna podataka nacionalnih računa.

Kada je u pitanju podjela po institucionalnim sektorima, ESA 2010 razlikuje pet međusobno isključivih domaćih institucionalnih sektora: (a) ne-finansijski sektor, (b) finansijski sektor, (c) sektor opšte države, (d) sektor domaćinstava; (e) neprofitne institucije u službi domaćinstava. Pet sektora zajedno čine ukupnu domaću ekonomiju. Svaki sektor je takođe podijeljen na podsektore.

Što se tiče podjele po djelatnostima, ESA 2010 primjenjuje NACE Rev.2 klasifikaciju djelatnosti. Djelatnosti se mogu rasporediti na nekoliko nivoa detalja, na primjer na 3, 10, 21, 38, 64 ili 88 djelatnosti. Trenutno se podaci o nacionalnim računima proizvode na nivou A21 NACE kao i na nivou A10.

1.4.2 Statistička populacija

Statistička populacija nacionalnih računa neke zemlje čine sve rezidentne statističke jedinice (institucionalne jedinice ili lokalni KAU-i). Jedinica je rezidentna jedinica zemlje kada ima centar pretežnog ekonomskog interesa na ekonomskoj teritoriji te zemlje, odnosno kada se angažuje na duži period (godinu dana ili više) u privrednim aktivnostima na toj teritoriji.

Obračun podataka nacionalnih računa obuhvata sve statističke jedinice čime obezbjeđuju iscrpnost u obračunu.

1.5 Referentna geografska oblast

Referentna oblast za nacionalne račune je ukupna ekonomija Crne Gore. Ukupna ekonomija jedne zemlje može da se podijeli na regione. Klasifikacija NUTS-a pruža jedinstvenu, ujednačenu podjelu ekonomske teritorije zemalja članica EU. Prema NUTS klasifikaciji Crna Gora je jedan region na sva 3 nivoa NUTS-a.

1.6 Koncepti i definicije

Kvartalni BDP predstavlja tržišnu vrijednost svih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji u datom kvartalu. Kvartalni BDP u tržišnim cijenama je finalni rezultat proizvodnih aktivnosti rezidentnih proizvodnih jedinica i može se obračunati na 3 načina:

- ✚ proizvodni metod;
- ✚ potrošni metod i
- ✚ prihodni metod.

Uprava za statistiku sprovodi obračun kvartalnog BDP-a po proizvodnom i potrošnom i metodu.

- BDP prema proizvodnom pristupu:

$BDP = \text{suma bruto dodatih vrijednosti} + \text{porezi minus subvencije na proizvode.}$

Bruto dodata vrijednost je neto rezultat output-a vrednovanog u baznim cijenama umanjenog za intermedijalnu potrošnju vrednovanu u kupovnim cijenama. Output čine proizvodi proizvedeni u toku obračunskog perioda. Intermedijalna potrošnja predstavlja vrijednost dobara i usluga potrošenih kao inputi u procesu proizvodnje isključujući fiksnu imovinu čija potrošnja se bilježi kao potrošnja fiksnog kapitala. Porezi minus subvencije na proizvode su porezi (plaćeni) umanjeni za subvencije (primljene) po jedinici proizvedenog proizvoda ili pružene usluge.

- BDP prema potrošnom pristupu:

$BDP = \text{finalna potrošnja domaćinstava} + \text{finalna potrošnja države (individualna i kolektivna)} + \text{bruto investicije u osnovna sredstva} + \text{promjene u zalihama} + \text{izvoz} - \text{uvoz}$

Izdaci za finalnu potrošnju domaćinstava su izdaci (uključujući i imputirane izdatke) rezidentnih domaćinstava na individualnu potrošnju roba i usluga (npr: izdaci za ishranu, odjeću i obuću, stanovanje itd.). Ovim izdacima se ne obuhvataju izdaci domaćinstava za kupovinu osnovnih sredstava (npr: stanova ili dragocjenosti).

Izdaci za finalnu potrošnju države su izdaci (uključujući i imputirane izdatke) sektora države na individualnu potrošnu robu i usluge i kolektivne potrošne usluge. Oni su podijeljeni u dvije grupe:

- ✚ vrijednost robe i usluga koje proizvodi država i koje, država i troši - kolektivna potrošnja (na primjer: usluge sudova, odbrane, bezbjednosti, zaštite životne sredine itd.) i
- ✚ izdaci koje država vrši za nabavku potrošne robe i usluga koje proizvode tržišni proizvođači i kojima država, bez ikakve transformacije, snabdijeva domaćinstva kroz socijalne transfere u naturi - individualna potrošnja (na primjer lijekovi na ljekarski recept po osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja pacijenta).

Bruto investicije u osnovna sredstva se mjere ukupnom vrijednošću proizvođačevih sticanja umanjeno za otuđivanja novih ili korišćenih osnovnih sredstava u toku obračunskog perioda. Neto investicije u osnovna sredstva su bruto investicije u osnovna sredstva umanjene za potrošnju osnovnih sredstava (amortizaciju).

Promjene zaliha predstavljaju razliku između nivoa zaliha na početku i kraju godine, vrednovanih po prosječnim tržišnim cijenama. Zalihe mogu biti zalihe materijala, zalihe nedovršene proizvodnje, zalihe gotovih proizvoda i zalihe robe.

Uvoz i izvoz roba i usluga se sastoji od transakcija proizvodima (prodaje/kupovine, razmjene ili poklona) između rezidentnih i nerezidentnih jedinica.

Uvoz i izvoz robe i usluga ne uključuju:

- ✚ isporuke koje nerezidentna (inostrana) predstavništva rezidentnih preduzeća vrše nerezidentima i isporuke koje rezidentna predstavništva nerezidentnih preduzeća vrše rezidentima,
- ✚ tokove primarnih dohodaka prema inostranstvu ili iz inostranstva (kao što su kompenzacije zaposlenima, kamate ili primanja iz direktnih investicija) i
- ✚ prodaje i kupovine neproizvedenih sredstava (na primjer: zemljišta ili patenata).

Spoljni bilans roba i usluga je bilansna stavka (saldo) računa robe i usluga inostranstva. Predstavlja vrijednost izvoza robe i usluga umanjen za uvoz robe i usluga sektora inostranstva. Kada je spoljni bilans robe i usluga u računima inostranstva pozitivan, to znači deficit (manjak) nacionalne ekonomije u trgovini robom i uslugama sa inostranstvom i obrnuto, ako je negativan, to znači manjak za inostranstvo i višak za nacionalnu ekonomiju.

1.7 Klasifikacije

Za potrebe nacionalnih računa prema ESA 2010 koriste se sledeće klasifikacije:

- ✚ KD2010 klasifikacija aktivnosti koja je u skladu sa NACE Rev. 2 za ekonomske djelatnosti,
- ✚ CPA 2014 za proizvode po ekonomskim djelatnostima,
- ✚ COFOG za funkcije države,
- ✚ COICOP za individualnu potrošnju po namjeni
- ✚ NUTS 2013 za regionalne račune.

Pored toga, za potrebe kompilacije BDP agregata koriste se neke dodatne klasifikacije u vezi sa podacima o uvozu i izvozu kao što su klasifikacije CN – kombinovana nomenklatura, HS – harmonizovani sistem, kao i klasifikacija fiksnih sredstava definisana ESA 2010.

Pregled klasifikacija je dostupan na::

- ✚ ESA 2010 Chapter 23 Classifications: [Metodologija ESA2010](#)
- ✚ Eurostat RAMON baza klasifikacija: [Ramon baza](#)
- ✚ Monstat web stranica: [Klasifikacije](#)

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Kvartalni podaci se prikupljaju na kraju referentnog perioda prilikom obračuna preliminarnog kvartala i 9 mjeseci nakon kraja referentne godine prilikom obračuna godišnjeg BDP-a.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Kvartalni podaci o nacionalnim računima objavljuju se 4 puta godišnje.

Kvartalni podaci o nacionalnim računima za Crnu Goru objavljuju se t+75 dana po isteku referentnog perioda. Konačni kvartalni podaci referentne godine se objavljuju shodno objavljenim konačnim godišnjim podacima za tu godinu u septembru tekuće godine, odnosno t+9 mjeseci. Podaci se dostavljaju Eurostatu istog dana kada se objave na nacionalnom nivou.

Shodno definisanom roku programom za transmisiju ESA 2010 objavljivanje je u roku do t+65.

1.10 Metodologija

U izradi Nacionalnih računa se koriste sljedeće međunarodne metodologije:

- ✚ Sistem nacionalnih računa 2008, link: [Metodologija SNA2008](#)
- ✚ Evropski sistem nacionalnih računa 2010, link: [Metodologija ESA2010](#)
- ✚ Priručnik za mjerenje cijena i količina u nacionalnim računima 2001, link: [Priručnik P&V](#)
- ✚ Evropski sistem nacionalnih računa 2010 – program transmisije podataka, link: [Program za transmisiju ESA2010](#)
- ✚ Priručnik o promjenama između ESA 95 i ESA 2010, link: [Promjene između ESA95 i ESA2010](#)
- ✚ Eurostatov priručnik za izradu tabela ponude i upotrebe, link [Priručnik za SUT](#)

1.11 Bazni period

BDP u stalnim cijenama koristi cijene iz prethodne godine tako da je bazna godina isti kvartal prethodne godine. Lančano povezani podaci se redovno proizvode za baznu godinu 2010, proizvodni i potrošni metod.

1.12 Jedinica mjere

Pored podataka izraženih u tekućim cijenama, kvartalni podaci nacionalnih računa su također izraženi i u cijenama prethodne godine i u ulančanim mjerama obima, kao i sezonski prilagođeni podaci, u hiljadama EUR-a. Pored toga, moguće je izvoditi stope rasta i indekse, a mogu se primjeniti i razne druge jedinice mjere (npr. procenti učešća, podaci po glavi stanovnika (per capita), podaci izraženi u standardima kupovne moći).

1.13 Izvor podataka

Kompilacija podataka nacionalnih računa se zasniva na statistikama koje se primarno prikupljaju u druge svrhe (primarna statistika). Oslanja se na različite izvore podataka, uključujući administrativne podatke: računovodstveni finansijski izveštaji, poreski podaci, budžetski izvještaji, popis stanovništva, statistička ispitivanja preduzeća i domaćinstava, izvještaji nadzornih institucija i organizacija, godišnji i kvartalni izvještaji, trgovinska statistika roba i usluga, informacije o platnom bilansu. Izvori podataka obično su kratkoročnog karaktera i kao takvi podložni su promjenama tokom vremena. Kvartalni BDP izračunava se i objavljuje kao preliminarni, a revidira samo jednom u okviru objavljivanja konačnih godišnjih podataka.

1.14 Metod prikupljanja podataka

Prikupljanje podataka je veoma specifično za zemlju i također varira u skladu sa prirodom izvora podataka, npr. administrativnim bazama podataka, poreskim evidencijama, administrativnim registrima, anketama, finansijskim iskazima i sl.

Odjeljenje za nacionalne račune obično samo ne prikuplja podatke, već ih prikuplja iz drugih odjeljenja ili institucija. Nacionalni računi kombinuju podatke iz mnogih izvora. Tehnike prikupljanja podataka su različite, u zavisnosti od dostupnih izvora informacija, blagovremenosti objavljivanja podataka i drugih faktora.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- ✚ Eurostat;
- ✚ Svjetska banka;
- ✚ UN organizacije;
- ✚ Međunarodni monetarni fond.

Nacionalni korisnici:

- ✚ Ministarstva i drugi organi javne uprave;
- ✚ Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave;
- ✚ Centralna banka Crne Gore;
- ✚ nevladine organizacije;
- ✚ studenti;
- ✚ istraživači;
- ✚ mediji.

2.2 Zadovoljstvo korisnika

Uprava za statistiku je usvojila Strategiju upravljanja kvalitetom, Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom, kao i Implementacioni plan za sprovođenje politike kvaliteta. U cilju mjerenja stepena do kojeg ispunjava svoje obaveze prema korisnicima i u sklopu nove politike kvaliteta, Uprava za statistiku je sprovedla istraživanje o zadovoljstvu korisnika. Rezultati istraživanja dostupni su na web stranici Uprave za statistiku, link: [Istraživanje o zadovoljstvu korisnika](#)

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Kompilacija nacionalnih računa je veoma kompleksan zadatak koji uključuje mnogo različitih izvora podataka. Tačnost i pouzdanost obezbjeđuju se primjenom metodoloških uputstava shodno metodologiji nacionalnih računa.

3.2 Uzoračka greška

Nije relevantno.

3.3 Neuzoračka greška

Nije relevantno.

3.4 Sezonska prilagođavanja

Ciljevi sezonskog prilagođavanja su identifikovanje i uklanjanje sezonskih kolebanja i kalendarskih efekata koji mogu da prikriju kratkoročna i dugoročna kretanja u vremenskoj seriji i ometaju jasno razumijevanje osnovnih pojava. Sezonsko prilagođavanje je, dakle, osnovni proces u interpretaciji vremenskih serija radi kreiranja politika (ESS smjernice za sezonsko prilagođavanje, izdanje 2015, Prilog, tačka 1). Desezoniranje podataka je izvršeno korišćenjem softvera JDemetra, uz primjenu algoritma X-13ARIMA-SEATS. U opštoj specifikaciji izvršeno je kalendarsko prilagođavanje i broj radnih dana. Primijenjen je direktni pristup u desezoniranju koji podrazumijeva da se sve vremenske serije (uključujući agregate) desezoniraju pojedinačno. Nakon desezoniranja dobijaju se rezultati za svaku seriju i agregat pojedinačno pri čemu je suma komponenti različita od agregata.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Podaci kvartalnih nacionalnih računa podliježu kontinuiranoj reviziji kada novi ulazni podaci postaju dostupni. Ove revizije nazivaju se rutinskim revizijama i podrazumijevaju redovne revizije podataka. Rjeđe, vanredne revizije (zване benčmark revizije) rezultat su velikih promjena u izvorima podataka, klasifikacijama ili metodologiji. Na primjer, prilikom promjene sa ESA95 na ESA 2010, došlo je do revizije dijela podataka. Preliminarni podaci se revidiraju u trenutku dostupnosti godišnjih podataka. Uprava za statistiku je usvojila politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu: [Politika revizije](#).

3.5.2 Praksa revizije podataka

Podaci Nacionalnih računa podložni su reviziji u slučaju promjena u međunarodnim metodologijama ili ako postanu dostupni novi izvori podataka. Nacionalni računi predstavljaju širok spektar podataka o različitim oblastima koje su integrisane u sistem nacionalnih računa, tako da će promjena jednog područja imati uticaja na drugom mjestu, te stoga revizija jednog dijela Nacionalnih računa može dovesti do revizije podataka cjelokupnog sistema nacionalnih računa. Dok bi revizije trebalo posmatrati kao proces za progresivno poboljšanje kvaliteta nacionalnih računa, npr. bolji izvori i/ili metode postaju dostupni, dostupnost informacija o revizijama je ključni element za razumijevanje podataka nacionalnih računa i revizija nastalih između saopštenja.

Nakon objave rezultata obračuna godišnjeg bruto domaćeg proizvoda podaci kvartalnog bruto domaćeg proizvoda se usaglašavaju sa godišnjim podacima u cilju postizanja interne usklađenosti.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka

Nije dostupno.

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Podaci se objavljuju u skladu sa Godišnjim planom statističkih istraživanja i Kalendarom objavljivanja statističkih podataka, 75 dana po isteku kvartala (t+75).

Vremenski jaz objave preliminarnih podataka

Preliminarni podaci kvartalnog BDP raspoloživi su 11 nedelja nakon isteka referentnog kvartala

Vremenski jaz objave konačnih podataka

Konačni podaci na kvartalnom nivou dostupni su 9 mjeseci nakon isteka referentnog perioda.

4.2 Tačnost objave podataka

Dobra statistička praksa zahtijeva da datumi kada podaci o nacionalnim računima postanu dostupni budu unaprijed saopšteni i da se unaprijed saopšteni datumi objavljivanja poklapaju.

Dostava podataka nacionalnih računa u okviru programa transmisije ESA 2010 trebalo bi da budu tačno dostavljeni Eurostatu blagovremeno shodno definisanom roku u programu transmisije (ili ranije).

Kvartalni podaci se objavljuju u skladu sa Godišnjim planom statističkih istraživanja i Kalendarom objavljivanja statističkih podataka 75 dana nakon završetka referentnog kvartala.

Godišnji podaci se objavljuju u skladu sa Godišnjim planom statističkih istraživanja i Kalendarom objavljivanja statističkih podataka krajem septembra tekuće godine za prethodnu godinu, odnosno rokom za transmisiju podataka Eurostatu putem Programa za transmisiju (t+9).

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Kalendar objave podataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12i 47/19) se propisuje da proizvođači zvanične statistike pripremaju, ažuriraju i objavljuju Kalendar objavljivanja statističkih podataka. Objavljuje se na internet stranici Uprave za statistiku najkasnije do 20. decembra, za narednu

godinu, za sve proizvođače zvanične statistike koji uključuje datume objavljivanja statističkih podataka. Svaka promjena u datumu objavljivanja u Kalendaru objavljuje se unaprijed u skladu sa Procedurom o neplaniranim revizijama.

5.2 Pristup Kalendaru objave podataka

Kalendar objavljivanja statističkih podataka dostupan je na sljedećem linku: [Kalendar objavljivanja podataka](#).

5.3 Saopštenja

Saopštenja kvartalnog BDP-a dostupna su na sajtu MONSTAT- a, link: [Saopštenja](#).

Pored objava saopštenja i drugih publikacija, informacije o nacionalnim računima mogu biti objavljene putem društvenih mreža. Uprava za statistiku Crne Gore objavljuje informacije putem društvene mreže Twitter: twitter.com/monstat_me

5.4 Publikacije

Uprava za statistiku objavljuje sljedeće redovne publikacije:

1. Statistički godišnjak,
2. Crna Gora u brojkama,
3. Mjesečni statistički pregled.

Pored navedenih redovnih, Uprava za statistiku objavljuje i vanredne publikacije. Neke od najznačajnijih vanrednih publikacija su sljedeće:

1. Žene i muškarci u Crnoj Gori,
2. Najčešće korišćeni statistički podaci.

Sve publikacije koje objavljuje Uprava za statistiku dostupne su na sljedećem linku: [Publikacije](#).

5.5 Online baza podataka

Kako bi se omogućio lak pristup podacima nacionalnih računa, korisnicima su dostupni svi validirani podaci nacionalnih računa u onlajn bazi podataka i drugim formatima, link: [Baza podataka](#).

Drugi formati podatka u excel formi dostupni su na linku: [Podaci u Excel formatu](#).

5.6 Dostupnost mikro podacima

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12 i 47/19) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država. Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Upravom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

5.7 Popunjenost metadate

Nije dostupno.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

Primjenom regulative (EC) br. 549/2013 koja propisuje primjenu ESA 2010 metodologije omogućena je geografska uporedivost podataka Crne Gore sa ostalim zemljama.

Geografsko poređenje širom svijeta moguće je jer većina neevropskih zemalja primjenjuje smjernice SNA 2008, a SNA 2008 je u skladu sa ESA 2010.

U skladu sa Nomenklaturom teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS) i Programom transmisije podataka (ESA 2010) Uprava za statistiku dostavlja Eurostatu podatke o kvartalnom i godišnjem BDP-u na sva tri nivoa klasifikacije NUTS, teritorija Crne Gore se smatra jednim statističkim regionom.

6.2 Vremenska uporedivost

Kako su podaci za sve referentne periode sastavljeni/kompilirani u skladu sa zahtjevima ESA 2010, podaci nacionalnih računa su u potpunosti uporedivi tokom vremena. Takođe, u slučaju fundamentalnih promjena metoda ili klasifikacija, izvode se revizije dugih vremenskih serija, koje uglavnom sežu daleko u prošlost. Koristeći zajednički okvir, tj. Evropski sistem računa ESA 2010, podaci za Crnu Goru mogu biti uporedivi kroz vrijeme, za kvartalnu vremensku seriju od 2006 nadalje. Podaci su dostupni i uporedivi sa podacima drugih zemalja od prvog kvartala 2006. nadalje, u tekućim cijenama i od prvog kvartala 2007. nadalje, u stalnim cijenama.

Indikator za uporedivost u vremenu

Nije dostupno.